

Josef Vološin

Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Praha

Anotace:

Předkládaná studie zobecňuje na základě podrobné analýzy agrárního zahraničního obchodu ČR v posledních letech základní tendence vývoje tohoto segmentu obchodu v rámci vnějších ekonomických vztahů ČR. Hodnotí vývoj agrárního vývozu, dovozu a salda v letech 1989 a 1991-1993 jak z celkového pohledu, tak i z hlediska vývoje komoditní a teritoriální struktury těchto základních ukazatelů. Charakterizuje podílové zastoupení zemědělských a potravinářských výrobků na celkovém zahraničním obchodě ČR, zastoupení jednotlivých států (seskupení států) na vývozu a dovozu jednotlivých komodit, resp. komoditních skupin, hodnotí vývoj směnných relací v rámci agrárního zahraničního obchodu.

Summary:

Presented study generalize the basic tendency of the development this segment of trade in the framework outside economic relationship of the Czech Republic on the base of detailed analysis of the agriculture foreign trade the Czech Republic in last years. The study evaluate development of agriculture exports, imports and saldo in 1989 and 1991-93 both from total point of view and from standpoint of development commodity and territory structures of these basic points. The study characterize share of agriculture and food processing products on total foreigner trade of the Czech Republic, representation of single commodities or group of commodities, it evaluates development of exchange rates in the framework of the agriculture foreigner trade.

Klíčová slova:

agrární zahraniční obchod, vývoz, dovoz, saldo, směnné relace, licence, koncese, asociační dohoda, bilaterální zemědělské dohody, integrace, GATT

Key words:

agriculture foreigner trade, export, import, saldo, exchange rate, license, associate agreement, bilateral agriculture agreement, integration, GATT

Základní podmínky zahraničně obchodní činnosti v agrární sféře

V důsledku rozsáhlé liberalizace zahraničního obchodu se rámcové podmínky pro provádění této činnosti v posledních letech podstatně zlepšily.

Byly zrušeny povolovací bariéry a zjednodušen systém poskytování licencí a koncesí. Byla provedena restrukturalizace celního sazebníku a zavedena celní statistika, je uplatňován systém ochrany domácího trhu.

Uzavřením Uruguayského kola GATT se vytváří podmínky k uvolnění dalších bariér omezujících agrární zahraniční obchod. Došlo k zpřístupnění trhu EU v rámci Evropské (asociační) dohody ČR a EU, byly podepsány bilaterální zemědělské dohody se státy ESVO a Visegrádské skupiny (s Maďarskem a Polskem), jsou uplatňovány zásadní principy Celní unie uzavřené mezi ČR a SR, uskutečňují se obecně rozsáhlé reformy zemědělské politiky v ČR i v zahraničí.

Tyto skutečnosti jsou základními faktory, které výrazně ovlivňují, či budou ovlivňovat zahraniční obchod zemědělskými i a potravinářskými výrobky.

Liberalizace mezinárodního agrárního zahraničního obchodu do značné míry odstraní současnou deformaci cenových vztahů na světových trzích, vzniklou nárůstem nadprodukce a zásob v důsledku uplatňování vysokých státních subvencí. Jejich postupné snižování povede k oživení obchodu, růstu cen agrárních produktů na mezinárodních trzích a k vytvoření lepšího konkurenčního prostředí pro naše vývozce.

Z hlediska praktické realizace agrárního zahraničního obchodu ČR byla situace roku 1993 ovlivněna rozdělením ČSFR, což mělo za následek, že značný počet subjektů musel přejít z dřívějšího tuzemského obchodního styku na podstatně složitější zahraničně obchodní vztahy za použití jednotných celních deklarací (JCD). Problémem v tomto smyslu je skutečnost, že u obchodu se Slovenskou republikou neexistují srovnatelné údaje za rok 1992, přičemž ani začátkem roku 1993 nebyl vzájemný obchod pod celním dohledem.

Rovněž data za rok 1989 jsou vzhledem k odlišné nomenklatuře zboží obtížně porovnatelná s údaji celní statistiky a jsou uváděna za ČSFR.

Počátkem roku 1993 došlo také k podstatným systémovým změnám v celním řízení (nový celní zákon a rozšíření celních režimů na úroveň EU, daň z přidané hodnoty a spotřební daň, nový celní sazebník, úprava celních deklarací apod.). Tyto změny rovněž měly významný vliv i na zjišťování údajů o vývozu a dovozu.

Charakteristika současných tendencí agrárního zahraničního obchodu

V rámci vymezeného agrárního zahraničního obchodu (kapitoly 1 až 24 celního sazebníku) zaznamenala hodnota exportu zemědělských a potravinářských produktů v uplynulých letech značný nárůst a dosáhla v roce 1993 zhruba 29 762 mil.Kč fco. Byla tedy téměř 3,3 krát vyšší než v roce 1989. Avšak podle indexu, opírajícího se o srovnání hodnoty vývozu roku 1989 rektifikované na kursovou úroveň roku 1993, tj. korigujícího vliv

devalvace koruny a běžných hodnot roku 1993, byl tento nárůst podstatně nižší (činil zhruba 36 %)

Hodnota dovozu zemědělských a potravinářských výrobků činila v roce 1993 celkem 29 859 mil. Kč fco a vzrostla proti roku 1989 zhruba 2,3 krát (rektifikovaná hodnota o 27 bodů). Celková hodnota obratu agrárního zahraničního obchodu se zvýšila v roce 1993 na 59 628 mil. Kč fco, tj. 2,7 krát proti hodnotě obratu v roce 1989 (rektifikovaná hodnota o 30 bodů).

Záporné saldo zahraničního obchodu zemědělskými a potravinářskými výrobky se ve sledovaném období vlivem růstu vývozní aktivity podstatně snížilo (ze 4 021 mil. Kč fco v roce 1989 na 97 mil. Kč fco v roce 1993), přičemž v roce 1991 byla dosažena aktivní zahraničně obchodní bilance v rozsahu 2 140 mil. Kč fco.

Celkové saldo obchodní výměny se tedy dostalo z vysoce záporné polohy do pozice poměrně malého převýšení dovozu nad vývozem, zejména vlivem podstatně výraznějšího růstu agrárního vývozu (Tab. 1).

Tato skutečnost měla za následek výrazný růst podílu zemědělských a potravinářských výrobků na celkovém vývozu ČR. Podílové zastoupení agrárních komodit na celkové hodnotě vývozu ČR vzrostlo z 5,6 % v roce 1989 na 8,0 % v roce 1993. V posledních sledovaných letech však tento podílový ukazatel postupně klesá (v roce 1991 činil 8,9%).

Tab.1: Základní charakteristika vývoje agrárního zahraničního obchodu ČR v letech 1989, 1991, 1992 a 1993

Rok	Vývoz		Dovoz		Obrat		Saldo mil.Kč fco
	mil. Kč fco	Index	mil Kč fco	Index	mil.Kč fco	Index	
1989	8955	100	12976	100	21931	100	-4021
1991	20841	232.7	18701	144.1	39542	180.3	2140
1992	21444	239.5	24116	185.9	45560	207.7	-2672
1993	29762	332.4	29859	230.1	59621	271.9	-97

Poznámka: r.1989 - skupiny zboží 0 - potraviny a živá zvířata, 1 - nápoje a tabák a 4 - živočišné a rostlinné tuky,
r.1991 - 1993 - kapitoly 1 až 24 celního sazebníku

Růst hodnoty agrárního vývozu lze hodnotit jako pozitivní jev, který je však do značné míry dán, stejně jako v ostatních odvětvích národního hospodářství, proexportním charakterem kursu koruny.

Je třeba zároveň poukázat na to, že dynamika růstu fyzického objemu agrárního vývozu byla v tomto období zřetelně vyšší. Reálná výše vývozních cen zemědělských a potravinářských výrobků vykazovala v tomto období stagnující, resp. poklesové tendence.

Naproti tomu podíl zemědělských a potravinářských výrobků na celkovém dovozu ČR se s výjimkou roku 1991, kdy dosáhl 8,9 %, výrazněji nezměnil (v roce 1993 činil 8,2 % proti 8,0 % v roce 1989).

Vztah vývozu a dovozu zemědělských a potravinářských produktů, charakterizující podíl krytí dovozu vývozem, se v posledních letech celkově zlepšil (z 65,9 % v roce 1989 na

99,7 % v roce 1993) zejména vlivem výrazného růstu tohoto podílového ukazatele ve vztahu k evropským státům s přechodovou ekonomikou a zemím bývalého SSSR. Stupeň krytí agrárního dovozu vývozem ve vztahu ke státům s vyspělou tržní ekonomikou naopak vykazuje klesající tendenci. Hodnota agrárního dovozu z rozvojových zemí je kryta paralelním vývozem na úrovni 25 až 32 %. Za varovný signál lze považovat pokles tohoto ukazatele ve vztahu ke státům se systémem státního obchodu na 3,2 % v roce 1993. Ve vztahu ke Slovenské republice byl náš agrární vývoz v roce 1993 vyšší než dovoz o 74,7 %.

Teritoriální skladba agrárního zahraničního obchodu

Teritoriální skladbu agrárního zahraničního obchodu výrazně ovlivnilo rozdělení ČSFR a vznik Slovenské republiky jako našeho nejvýznamnějšího obchodního partnera, jehož podíl na celkové hodnotě agrárního exportu v roce 1993 činil 28,4 %. Souběžně s tím poklesla participace států s vyspělou tržní ekonomikou na našem celkovém agrárním vývozu z 63,1 % v roce 1991 na 44,9 % v roce 1993, z toho podíl EU z 51,5 % na 34,2 % a podíl ESVO z 6,8 % na 6,5 % při celkové stabilitě hodnoty tohoto vývozu. Rovněž poklesl podíl rozvojových zemí a evropských států s přechodnou ekonomikou na našem agrárním vývozu z 3,8 % na 6,6 %, resp. z 17,3 % na 5,3 %.

Participace států se systémem státního obchodu a republik bývalé Jugoslávie na našem agrárním exportu je v současné době téměř bezvýznamná a činí 0,1 a 1,5 %.

Role republik bývalého SSSR jako odběratelů agrární produkce z ČR nepatrně poklesla. Jejich podíl na celkovém agrárním vývozu ČR poklesl z 14,6 % v roce 1989 na 13,1 % , avšak proti roku 1992 (činilo pouze 3,3 %) došlo v loňském roce k prudkému růstu hodnoty agrárního vývozu do tohoto teritoria (5,6 krát) (Tab.2).

Tab.2: Teritoriální skladba agrárního vývozu 1)

	"1989 3)		1991		1992		1993	
	mil.Kčfc o	%	mil.Kč fco	%	mil.Kč fco	%	mil.Kč fco	%
Státy s vyspělou tržní ekonomikou	5348	59.7	13161	63.1	13019	60.7	13350	44.9
z toho: EU	2643	29.5	10727	51.5	9554	44.6	10182	34.2
ESVO	532	5.9	1426	6.8	1905	8.9	1947	6.5
Rozvojové země	338	3.8	1563	7.5	1771	8.2	1973	6.6
Evrop.státy s přech. ekon.(bez býv.SSSR)	1547	17.3	2673	12.8	2228	10.4	1569	5.3
Bývalý SSSR	1309	14.6	1727	8.3	705	3.3	3919	13.1
Státy se systémem státního obchodu 2)	61	0.7	11	0.1	16	0.1	18	0.1
Bývalá Jugoslávie	352	3.9	1706	8.2	276	1.3	433	1.5
Slovenská rep.							8463	28.4
Nespecifikováno					3429	16.0	37	0.1
CELKEM	8955	100	20841	100.0	21444	100.0	29762	100.0

1) Kapitoly 1 až 24 celního sazebníku

2) KLTR, Laos, Čína, Kuba, Vietnam, Mongolsko

3) rok 1989 - skupiny zboží 0 - potraviny a živá zvířata, 1 - nápoje a tabák a 4 - živočišné a rostlinné tuky

Teritoriální skladba agrárního dovozu ČR byla rovněž poznamenána rozdělením federace. Podíl Slovenské republiky na tomto dovozu činil v roce 1993 zhruba 16,2 %. Proto i přes výrazný růst hodnoty dovozu ze států s vyspělou tržní ekonomikou z 4069 mil.Kč fco v roce 1989 na 16280 mil.Kč fco v roce 1993), poklesla participace těchto států na celkovém agrárním importu ČR z 60,0% v roce 1992 na 54,5 % v roce 1993. Dominantní postavení zde zaujímají státy EU s 43,2 % podílem (podíl států ESVO činí pouze 7,4 %) . Hodnota agrárního dovozu z rozvojových zemí a z evropských států s přechodovou ekonomikou má mírně klesající tendenci, která se projevila ve výrazném snížení jejich podílu na tomto dovozu z 30,6 %, resp. 15,7 % v roce 1989 na 20,6 %, resp. 4,6 % v roce 1993. Dovozy z ostatních teritorií jsou v současné době relativně málo významné a podílejí se na celkovém agrárním dovozu zhruba 4 % (Tab. 3).

Tento trend vývoje hodnoty a teritoriální struktury agrárního zahraničního obchodu se projevil v posledních dvou letech především v růstu záporného salda ve vztahu ke státům s vyspělou tržní ekonomikou, které v roce 1993 dosáhlo 2930 mil.Kč fco (2708 mil.Kč fco ve vztahu k EU a 262 mil. Kč fco ve vztahu k ESVO).

Pasivní saldo v relaci k rozvojovým zemím vykazuje sestupnou tendenci a v loňském roce činilo 4170 mil.Kč fco. Pasivní bilance agrárního zahraničního obchodu se státy uplatňujícími systém státního obchodu se pohybuje v posledních letech v rozmezí 400-500 mil.Kč fco.

Tab.3: Teritoriální skladba agrárního dovozu 1)

	1989		1991		1992		1993	
	mil.Kč fco	%	mil.Kč fco	%	mil.Kč fco	%	mil.Kč fco	%
Státy s vyspělou tržní ekonomikou	4069.0	31.4	8764.0	46.9	14467.0	60.0	16280.0	54.5
z toho: EU	2730.0	21.0	6712.0	35.9	11305.0	46.9	12890.0	43.2
ESVO	746.0	5.7	1334.0	7.1	2068.0	8.6	2209.0	7.4
Rozvojové země	3972.0	30.6	7291.0	39.0	7262.0	30.1	6143.0	20.6
Evrop.státy s přech. ekon.(bez býv.SSSR)	2039.0	15.7	1525.0	8.1	1327.0	5.5	1367.0	4.6
Bývalý SSSR	627.0	4.8	272.0	1.5	160.0	0.7	334.0	1.1
Státy se systémem státního obchodu 2)	1689.0	13.0	471.0	2.5	420.0	1.7	563.0	1.9
Bývalá Jugoslávie	580.0	4.5	378.0	2.0	109.0	0.5	298.0	1.0
Slovenská rep.							4845.0	16.2
Nespecifikováno					371.0	1.5	29.0	0.1
CELKEM	12976.0	100.0	18701.0	100.0	24116.0	100.0	29859.0	100.0

1) Kapitoly 1 až 24 celního sazebníku

2) KILDR, Laos, Čína, Kuba, Vietnam, Mongolsko

Ve vztahu k ostatním skupinám zemí, resp. jednotlivým zemím je Česká republika aktivní, přičemž je nutno vyzdvihnout zejména prudký nárůst aktivní bilance v obchodě se

státy bývalého SSSR (z 545 mil. Kč fco v roce 1992 na 3585 mil. Kč fco v roce 1993) a její paralelní pokles ve vztahu k evropským státům s přechodovou ekonomikou a s republikami bývalé Jugoslávie (z 901 mil. Kč fco na 202 mil. Kč fco, resp. z 167 mil. fco na 135 mil Kč fco.

Aktivní saldo agrárního zahraničního obchodu ČR se SR dosáhlo v roce 1993 celkem 3618 mil.Kč fco.

Komoditní skladba agrárního zahraničního obchodu ČR

Komoditní skladba agrárního zahraničního obchodu determinuje rozhodujícím způsobem teritoriální skladbu tohoto segmentu obchodu a má značný vliv na jeho celkovou úroveň efektivnosti.

Vývoz zemědělských a potravinářských výrobků nemá vyhraněnou komoditní koncepci a je do značné míry odrazem realizace bilančních přebytků. Dosažení komparativních výhod tedy není stěžejním hlediskem, vymezujícím efektivní vývozní strukturu agrárního exportu. Naopak dochází k zřetelnému a soustavnému poklesu podílu tradičních nosných komodit rostlinného původu (cukru, sladu, chmele, piva) a k paralelnímu růstu podílu mléka a mléčných výrobků, živých zvířat, masa a masných výrobků, nápojů a lihovin.

Tento vývojový trend se v posledních dvou letech poněkud změnil (dochází k postupnému poklesu podílového zastoupení produktů živočišného původu na celkovém agrárním vývozu), přesto však jsou i nadále tyto výrobky nosnými komoditami našeho celkového exportu zemědělských a potravinářských komodit. Např. podíl komoditní agregace mléko a mléčné výrobky, vejce a med na celkové hodnotě agrárního vývozu činil v roce 1993 celkem 20,9 % (z toho podíl sušeného mléka 12,01 %, másla 4,15 % a sýrů a tvarohu 2,68 %), podíl živých zvířat 7,47 % (z toho hovězího dobytka 5,65 %), podíl masa a požitelných drobů 4,40 % (z toho hovězího masa 0,84 %, vepřového masa 1,02 % a drůbežího masa 1,4 %) a podíl přípravků z masa 1,97 % (z toho uzenek a salámů 0,81 %).

Pokles podílu těchto komodit na celkové hodnotě agrárního vývozu byl však doprovázen růstem hodnoty jejich exportu. Pouze hodnota vývozu živých zvířat zaznamenala v roce 1993 snížení proti roku 1991 o 16,6 %.

Naproti tomu participace komoditní skupiny nápoje a lihové tekutiny na celkové hodnotě agrárního vývozu ČR výrazně vzrostla a v roce 1993 přesáhla hranici 14 %. Podílové zastoupení piva v rámci této komoditní skupiny osciluje v rozmezí 6 až 8 %.

K významnějším vývozním komoditám patří dále chmel, slad, krmiva, zelenina a podmíněně i obilí, jejichž podíl na celkové hodnotě agrárního vývozu však klesá nebo meziročně výrazně kolísá (u obilí) a v roce 1993 dosáhl 4,97 %, 3,30 %, 3,62 %, 2,83 % a 2,48 %.

Participace ostatních komoditních skupin či jednotlivých komodit na tomto celkovém vývozu nepřesáhla 2 % hranici. Hodnota vývozu uvedených komodit i zde téměř ve všech případech zaznamenala vzrůst.

Lze tedy konstatovat, že živá zvířata, mléko, mléčné výrobky, vejce a med, maso a požitelné droby byly v posledních letech osou agrárního vývozu ČR.

V letech 1989, 1991 až 1993 představoval průměrný roční čistý vývoz (aktivní saldo) uvedených komodit živočišného původu hodnotu 7 mld. Kč fco. Značný podíl vývozu těchto produktů spolu se stagnací, poklesem či nepatrným růstem exportu tradičních vývozních komodit je výslednicí nežádoucí a převážně ekonomicky ztrátové struktury agrárního exportu, která zřejmě ovlivní proporce komoditní skladby také v budoucnosti. Je pravděpodobné, že živočišné produkty budou nosnou agregací českého agrárního vývozu také v nejbližších letech.

Lze přitom poukázat na to, že hodnota exportních subvencí ze SFTR na vývoz mléčných výrobků činila v roce 1993 celkem 1108 mil.Kč a na vývoz živého skotu a hovězího masa 160 mil.Kč.

Do kategorie rozhodujících dovozních komoditních agregací, resp. komodit patří v současné době zejména nekompetitivní produkty (citrusy, tropické a subtropické plody, káva, čaj, koření, kakao, mořské ryby a rybí výrobky, tabák), krmiva, též převážně nekompetitivní povahy, dále zelenina, nápoje a lihové tekutiny, živočišné a rostlinné tuky, obilí, olejnatá semena a plody a v poslední době také mléčné výrobky.

Zcela rozhodující postavení v komoditní struktuře tohoto dovozu zaujímají stabilně ovoce a zelenina, jejichž podíl na celkové hodnotě agrárního importu dosáhl v loňském roce celkem 21,1 % (z toho ovoce 14,35 % a zeleniny 6,75 %).

Dovoz krmiv se na celkové hodnotě agrárního importu do ČR podílel v roce 1993 zhruba 11,1 % (v roce 1989 zhruba 23,2%) při celkovém poklesu hodnoty tohoto importu o 5 %. Došlo rovněž k poklesu fyzického objemu dovozu krmiv. Např. dovoz sojových pokrutin se snížil z 355 tis.tun v roce 1992 na 290 tis.tun v roce 1993.

Podíl tuků a olejů na celkovém agrárním dovozu se v posledních letech pohybuje v rozmezí 5,2 -6,5 %, při růstu hodnoty tohoto dovozu za stejné období o 30,7 %.

Podílové zastoupení nápojů, lihových tekutin a tabáku má mírně klesající tendenci při souběžném růstu hodnoty dovozu těchto komodit (jejich podíl klesl z 10,6 %, resp. z 9,4 % v roce 1989 na 5,5 %, resp. 7,5 % v roce 1993), zatímco hodnota jejich dovozu vzrostla o 2,4% resp. o 28,2 %.

Dovoz kávy, čaje a koření participoval v posledních letech na celkové hodnotě agrárního importu ČR 6,2 až 8,3 %, dovoz kakaa a kakaových výrobků 4,2 až 5,2 %, dovoz obilí 2,8 až 6,1 %, dovoz olejnatých semen a plodů 3,4 až 6,3 %, dovoz přípravků z obilí 1,3 až 3,54 %, dovoz mléčných výrobků 0,9 až 2,9 % a dovoz ryb 2,1 až 6,1 % , při celkovém výrazném růstu hodnoty dovozu těchto komodit.

Podílové zastoupení ostatních vývozních komodit je relativně málo významné a nepřesahuje 2 % hranici (Tab. 4).

Tab. 4: Komoditní skladba vývozu, dovozu a salda agrárního zahraničního obchodu (mil.Kč)

Kapitoly celního sazebníku	Komodity (skupiny komodit)	V Y V O Z				D O V O Z				S A L D O			
		1989	1991	1992	1993	1989	1991	1992	1993	1989	1991	1992	1993
1	Živá zvířata	519	2668	2005	2224	181	248	897	300	338.0	2420.0	1108.0	1924.0
2	Maso a droby	1264	2284	1197	1311	224	128	644	294	1040.0	2156.0	553.0	1017.0
3	Ryby, korýši, měkkýši a ost. rod. bezobratl.	84	457	361	520	917	381	620	738	-833.0	76.0	-259.0	-218.0
4	Mléko a mléč. výrobky, ptačí vejce, med	2682	5071	5230	6222	128	253	522	857	2554.0	4818.0	4708.0	5365.0
5	Ost. živ. produkty	335	49	90	111	257	232	283	345	78.0	-183.0	-193.0	-234.0
6	Živé rostliny a květináč. výr.	28	77	71	106	64	114	366	474	-36.0	-37.0	-295.0	-368.0
7	Zelenina, poživatel. rostl., kořeny, hlízy	136	541	878	841	588	878	746	2015	-452.0	-337.0	132.0	-1174.0
8	Ovoce, ořechy	692	791	442	518	3574	3021	3615	4285	-2882.0	-2230.0	-3173.0	-3767.0
9	Káva, čaj, maté, koření	77	60	49	341	1409	1523	1450	1887	-1332.0	-1463.0	-1401.0	-1546.0
10	Obilí	222	441	2601	738	446	799	660	1811	-224.0	-358.0	1941.0	-1073.0
11	Mlý. výrobky, slad, škroby apod.	1046	1302	1325	1448	643	113	37	139	403.0	1189.0	1288.0	1309.0
12	olejn.semena a plody	1044	2160	2181	2422	950	767	987	1013	94.0	1393.0	1194.0	1409.0
13	Rostl. výtažky a šťávy	55	2	26	33	686	80	257	215	-631.0	-78.0	-231.0	-182.0
14	Rostl. pletací materiály	4	2	1	3	5	7	16	12	-1.0	-5.0	-15.0	-9.0
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	433	413	338	1148	116	1197	1387	1565	317.0	-784.0	-1049.0	-417.0
16	Přípr. z masa, ryb, korýšů ap.	166	373	231	587	780	327	563	950	-614.0	46.0	-332.0	-363.0
17	Cukr a cukrovinky	623	199	556	1483	1503	565	396	464	-880.0	-366.0	160.0	1019.0
18	Kakao a kakaové přípravky	16	230	355	1148	674	776	1230	1374	-658.0	-546.0	-875.0	-226.0
19	Přípravky z obilí	69	80	226	990	72	246	375	1057	-3.0	-166.0	-149.0	-67.0
20	Přípr. ze zeleniny, ovoce, ořechů a j.	167	541	272	726	737	349	538	1218	-570.0	192.0	-266.0	-492.0
21	Různé potravinové přípravky	174	71	99	690	323	418	1180	1648	-149.0	-347.0	-1081.0	-958.0
22	Nápoje, lihové tekutiny a ocet	771	2105	1995	4209	1597	1007	1549	1635	-826.0	1098.0	446.0	2574.0
23	Zbytky a odpady v potr.prům., krmivo	885	776	902	1077	3505	3290	3681	3327	-2620.0	-2514.0	-2779.0	-2250.0
24	Tabák a tabákové výrobky	7	154	20	871	979	1744	2136	2236	-972.0	-1590.0	-2116.0	-1365.0

Shrnutí

Rozšíření zahraničního obchodu ČR o teritorium Slovenské republiky a růst vývozu do zemí bývalého SSSR v roce 1993 přispěly k vyrovnání záporné bilance agrárního zahraničního obchodu z předchozích let. Na druhé straně dochází k růstu deficitu vůči hospodářsky vyspělým zemím (zejména vůči EU) a ani ve vztahu k SR nedosahuje současný export dřívější úroveň transferů českých agrárních výrobků na toto teritorium.

Osou a rozhodující agregací agrárního vývozu ČR jsou produkty živočišného původu (živá zvířata, mléko, mléčné výrobky, vejce, maso a požitelné droby). V komoditní struktuře tohoto vývozu však dochází k mírnému poklesu jejich podílového zastoupení na celkové hodnotě agrárního vývozu ČR.

K významným vývozním komoditám dále patří nápoje a lihové tekutiny, chmel, slad, krmiva, zelenina a v jednotlivých letech i obilí.

Rozhodujícími dovozními komoditami jsou zejména tropické a subtropické produkty, krmiva, zelenina, nápoje, ryby a rybí výrobky, tabák, živočišné a rostlinné tuky, obilí, olejnatá semena a plody.

Podíl dovozu produktů mírného pásma na celkové hodnotě agrárního dovozu osciluje v rozmezí 32 až 36%.

Směnné relace jsou u produktů živočišného původu převážně nepříznivé. U produktů rostlinného původu jsou tyto relace celkově příznivější.

Obchodní dohody uzavřené mezi ČR a evropskými státy jsou základem liberalizace našeho agrárního zahraničního obchodu. Hlavní podíl na této liberalizaci má Asociační dohoda uzavřená mezi ČR a EU.

Dalšími významnými dohodami jsou bilaterální dohody se státy ESVO upravující obchod se zemědělskými výrobky a Středoevropská dohoda o volném obchodu (pro zemědělství zatím není dohodou založena výrazná liberalizace obchodu) přispívající k oživení vzájemného agrárního obchodu.

K důležitým dohodám z hlediska objemu agrární zahraničně obchodní výměny a udržení významného odbytiště patří rovněž Celní unie se SR. Její hodnocení však je poměrně komplikované vzhledem k tomu, že u obchodu se SR neexistují srovnatelné údaje za období let 1991-1992, přičemž ani začátkem roku 1993 nebyl vzájemný obchod pod celním dohledem.

Celkové hodnocení rozsahu a objemu praktického naplňování koncesí poskytnutých v rámci Asociační dohody, bilaterálních dohod se státy ESVO a státy Visegrádské skupiny však svědčí o tom, že vývozně dovozní operace, realizované za těchto zvýhodněných podmínek, jsou zatím v relaci s celkovým vývozem a dovozem těchto vybraných komodit většinou poměrně nízké a neparticipují na celkovém agrárním zahraničním obchodě ČR výrazným způsobem. Přesto však poskytují určitý prostor pro rozšíření vzájemného obchodu.

K dosažení většího přínosu koncesí může do značné míry přispět zlepšení systému jejich administrování, sledování a kontroly naplňování, snaha o přiměřenou spoluúčasť výrobců na poskytnutých úlevách.